

операцій про амортизаційні процеси на рахунках бухгалтерського обліку і для розкриття інформації у звітності.

Подальшим дослідженням підлягають питання автоматизації обліково-аналітичних процедур нарахування і використання амортизації конкретних підприємств.

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затверджена наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 р., № 291.

2. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник [для студ. ВНЗО] : під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., [перероб. і доп.]. – Житомир: ПП "Рута". – 2009. – 912 с.

3. Голов С. Дискусійні аспекти амортизації // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – С. 3-8.

4. Чумаченко М. Амортизаційні відрахування – істотне джерело фінансування інвестицій підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 8. – С. 6-8.

Билинская Н.Е. Информационные возможности внебалансового учета амортизации и направления их расширения

Обоснована потребность в информации внебалансового учета начисления и использования амортизации для управления процессом воспроизводства необоротных активов. Рассмотрен порядок отображения начисленной и использованной амортизации необоротных активов на внебалансовых счетах. Предложены направления совершенствования внебалансового учета амортизации.

Ключевые слова: амортизация, амортизационные отчисления, воспроизводство необоротных активов, внебалансовый учет, внебалансовый счет, финансирование капитальных вложений.

Bilynska N.E. Informational potential of off-balance depreciation accounting and directions for its development

The necessity of off-balance accrual accounting and use of depreciation have been grounded for the management of the process of noncurrent assets reproduction. The article also considers the order of reflecting the accrued and used depreciation of noncurrent assets on the off-balance accounts as well as suggests different directions for the improvement of off-balance depreciation accounting.

Keywords: depreciation, depreciation charges, reproduction of noncurrent assets, off-balance accounting, off-balance account, financing of capital investments.

УДК 338.330+658

Аспір. М.М. Бабірад¹ – Львівська КА

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Розкрито особливості інвестиційної діяльності недержавного пенсійного фонду (НПФ), наведено динаміку змін інвестиційних показників та процесів, а також пропозиції щодо подальшого розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні, особливості здійснення інвестиційної діяльності недержавними пенсійними фондами зарубіжних країн в умовах фінансової кризи.

¹ Наук. керівник: доц. В.В. Оліярник, канд. екон. наук – Львівська КА

Недержавному пенсійному страхуванню належить не тільки вагоме місце у системі соціального забезпечення працюючої частини населення, але є джерелом формування інвестиційної бази фінансових ресурсів держави.

Законодавство будь-якої країни чітко регулює інвестиційну діяльність НПФ, потребує дотримання низки базових принципів, на відповідність до яких перевіряються всі інші закони та нормативні акти. Це принципи: стратегічної мети фонду, дотримання засад, розумний підхід, диверсифікація, недопущення "конфлікту інтересів". Враховуючи збільшення ролі НПФ у пенсійному забезпеченні, а також особливості проведення інвестування нагромаджених коштів, стає очевидним безпосередній негативний вплив поточної світової фінансової кризи як на систему недержавного пенсійного забезпечення, так і на систему соціального захисту загалом.

За результатами дослідження ОЕСР, фондові ринки розвинених країн втратили 43 % своєї вартості. У США вартість активів пенсійних планів зменшилась приблизно на 4 трильйони доларів США. Існує загальне занепокоєння, що фінансова криза негативно вплине на програми соціального забезпечення. Згідно з аналізом проведеного консалтинговою компанією Warson Wyatt вартість активів світових пенсійних фондів зменшилась приблизно на 19 % протягом 2008 р., саме таке зменшення вартості особливо вражає на фоні середнього коефіцієнта зростання – 12 %, який спостерігався протягом останніх п'яти років. Практично усі країни отримали від'ємний інвестиційний дохід. НПФ зазнали значних збитків у зв'язку із ризиками на фінансових ринках. Результати дослідження підтвердили, що урядам усіх країн необхідно коректувати інвестиційну політику НПФ, створюючи більше інвестиційних можливостей для пенсійних нагромаджень та враховувати інші не менш важливі чинники, які впливають на діяльність фондів, а це: демографічна ситуація, управління ризиками та диверсифікація, вихід на міжнародні фінансові ринки, пенсійні схеми виплат, питання ліквідності та ризику менеджменту стосовно пенсійних активів.

Під впливом фінансової кризи країнам із розвиненим рівнем приватного пенсійного забезпечення, для стабільного функціонування пенсійної системи та збереження нагромаджених активів довелось коригувати інвестиційну політику. При цьому зміни відбулись не тільки в інвестиційній стратегії пенсійних фондів, але посилився рівень контролю за діяльністю НПФ на фондовому ринку, відбулись законодавчі зміни щодо диверсифікації активів НПФ, а також самого процесу інвестування.

США. Вплив фінансової кризи виражається в економічному спаді, який негативно вплине на програми соціального забезпечення та через зменшення рівня доходів сприятиме зростанню рівня безробіття.

Американське законодавство досить зважено підходить до регулювання інвестиційної діяльності пенсійних фондів. На відміну від традиційного підходу до роботи інвестиційних фондів, який побудований на юридично правильному переліку чи прямих заборонах, у випадку з пенсійними фондами закон США побудований на оцінці всіх фактів та обставин. Ці положення законодавства дають змогу пенсійним фондам пристосовуватись до фінансових ринків та інструментів, які швидко змінюються. Згідно зі законом "ERI-

SA", що регулює діяльність пенсійних фондів у США передбачає, що під час управління інвестиціями насамперед увага повинна звертатись на мінімізацію ризику та отримання результату. Вважається, що правило порушено, якщо фонд використовує активи в якихось інших цілях. Так, розумний підхід передбачає, що інвестиційні рішення повинні прийматися зважено та розумно і на тому рівні знань, навиків, який можна очікувати від особи, на яку покладені відповідні інвестиційні обов'язки. Розумний підхід та професійність в сфері інвестування – це відбір портфельних інвестицій, які б чітко відповідали характеристикам фонду. Диверсифікація – це встановлення законодавчих обмежень щодо вкладання інвестицій в певні види активів у відповідних співвідношеннях.

Найбільшого розвитку приватні пенсійні фонди набули у США. Так, у середині 1990-х років вони мали капітал 3,5 трлн дол. Обсяг активів пенсійних фондів у 1994 р. збільшився у 3000 разів стосовно рівня 1950 р. Наприкінці 1993 р. приватні пенсійні фонди США володіли 22 % усіх акцій і 16 % облігацій, вони контролювали 26 % фінансового ринку країни. Інвестиційну політику НПФ у США можна охарактеризувати як консервативну. Протягом 2003-2007 рр. найбільшу частку в інвестиційному портфелі займають облігації – 30-35 %.

У 2008-2009 рр. вартість активів пенсійних планів зменшилась приблизно на 4 трильйони доларів США, половина з цих активів належить планам з визначеними виплатами. Великі пенсійні фонди США з метою відновлення довіри до фінансових ринків та збільшення обсягу інвестицій пенсійних фондів у період кризи підготували нові принципи фінансового регулювання:

- підвищення прозорості та розкриття інформації;
- справжня регуляторна незалежність;
- підвищення ролі акціонерів на ринку капіталів;
- визначення на ранніх стадіях проблемних питань, що наражають світові ринки на ризик;
- збереження свободи інституційних інвесторів щодо інвестування в повний спектр інвестиційних інструментів.

З метою розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення президент США Барак Обама вніс низку пропозицій щодо реформування системи пенсійного забезпечення в цих складних економічних умовах. Здебільшого акцентується увага на збільшенні кількості учасників добровільного пенсійного забезпечення за рахунок автоматичного залучення працівників до пенсійних планів безпосередньо за місцем їхньої роботи, збільшенні податкових кредитів, для осіб, які роблять заощадження, а також прозорість інвестиційної політики, тобто працівники отримуватимуть детальну щорічну інформацію про інвестиційну діяльність їхніх пенсійних фондів. Інформація повинна містити не тільки інвестиційні проекти, в які інвестувались кошти, але розкриватись інвестиційна стратегія пенсійного фонду, яка планується у майбутньому.

Велика Британія. У світовій пенсійній індустрії у розпорядженні пенсійних фондів Великої Британії перебуває близько 9 % від загального обсягу пенсійних активів світу. Пенсійна система Великобританії складається з

трьох компонентів: системи державного страхування; системи професійних пенсій; персональних пенсійних планів і пенсій.

Наприкінці 2003 р. активи пенсійних фондів Великої Британії становили близько 1,06 трильйона євро. Порівняно із 2002 р. цей показник зріс на 16 % здебільшого завдяки зваженій інвестиційній політиці пенсійних фондів та стабільній ситуації на світових фондових ринках.

Значний вплив на інвестиційну діяльність пенсійних фондів Великобританії справляє непряме регулювання. Наприклад, введення в 1995 р. в Великобританії Закону про пенсії (Pensions Act), в якому було передбачено досить жорсткі Мінімальні вимоги до інвестицій (Minimum Funding Requirement – MFR), це повинно було вимусити менеджерів британських пенсійних фондів з встановленими пенсіями досить серйозно переглянути свою інвестиційну політику. Мінімальні вимоги до інвестицій (MFR) встановили новий еталонний інвестиційний портфель, в який внесені британські акції та державні облігації у пропорціях, які варіюють залежно від термінів платежів (тобто структури зобов'язань) окремої схеми. Спеціалісти з інвестицій стверджують, що введення в дію MFR означає, що в пенсійних фондах з'явився новий ризик під час вибору інвестиційної стратегії – ризик невідповідності вимогам. Самий простий спосіб зменшити ризик, згідно з MFR, полягає в тому, щоб скоротити вкладення в акції і збільшити в державні облігації. На жаль, це зменшує прогнозовану дохідність і збільшує волативність портфелю.

Варто зазначити, що окремі експерти не вважають за необхідне збільшення вкладень в державні цінні папери для скорочення ризику MFR. Статистичні розрахунки Pensions Funds. Coping with the Minimum Funding Requirement, які виконав Марк Гриффін, виконавчий директор Pension and Insurance Strategy Group, підрозділ Goldman Sachs, доводять, що фонд з типовим інвестиційним портфелем скоротить свій ризик через MFR, якщо скоротить на третину вкладення в іноземні акції, захеджував останні і купивши на половину отриманих коштів британських акцій і на четвертину – державних облігацій, що прив'язані до індексу.

Аналізуючи сукупний інвестиційний портфель, станом на кінець 2003 р. на 67 % він складався з цінних паперів (при цьому близько 30 % активів розміщені в державних та іноземних цінних паперах – 27 % акції, 3 % облігації). Решта активів вкладається в нерухомість, хедж-фонди або знаходиться на банківських рахунках.

Згідно з дослідженням, яке виконала консалтингова група Mercer Human Resource Consulting, інвестиційні стратегії компаній з управління активами найбільших пенсійних фондів Великобританії змінюється, що дало змогу виявити загальну тенденцію до перегляду пенсійними фондами своїх інвестиційних портфелів. Так, поступово зменшується частка акцій, а частка іноземних інвестицій зростає і в деяких портфелях становить до 40 %. Також з'являється тенденція до залучення до портфелю інвестицій більшої кількості облігацій. До речі, стосовно облігацій, вони стають дедалі популярнішим інструментом не лише у Великобританії, а також в інших розвинених країнах. Так, протягом 2007-2009 рр. пенсійні фонди Великобританії збільшили інвестиції в облігації до 47 %. Це фактично найбільше зміщення інвестиційної

стратегії за останні 20 років. Перехід до облігацій відображає не тільки вплив фінансового безладу, але й тиск уряду, спрямований на підвищення безпечності пенсійних фондів.

Варто зазначити, що враховуючи фінансову кризу та ситуацію із значними рівнями ризиків на фінансових ринках, НПФ довелось змінити інвестиційні портфелі. Крім того, експерти погодилися, що необхідно посилити регулювання і адаптувати системи управління ризиками до умов, що постійно змінюються. Спеціалісти з управління активами та довірчі керівники повинні критично поглянути на те, як вони здійснюють контроль та нагляд у сфері інвестування НПФ, щоб визначити ризики та внести відповідні зміни у свої нормативні акти щодо здійснення контролю.

Німеччина. У Німеччині вже досить давно існує "трирівнева" система захисту пенсіонерів. Перший рівень – обов'язкове пенсійне страхування. Другий рівень – "пенсії від підприємств". Ця форма захисту в старості є добровільною. Підприємство самостійно вирішує питання надання пенсії своїм співробітникам. Третій рівень – турбота про свою старість приватним способом. Для цього прийнятні всі форми створення приватного капіталу (купівля нерухомості, створення фонду цінних паперів, укладання договорів про довготермінові ощадні внески, про страхування життя з метою нагромадження коштів, про пенсійне страхування). Пенсійну систему Німеччини вважають однією з найефективніших у Європі, вона дуже впливає на розвиток і формування пенсійних систем у багатьох країнах. Найпоширенішими у системі НПЗ є пенсійні програми за рахунок підприємств, ними охоплено майже 50 % працюючого населення. Законодавство, що регулює інвестиції пенсійних фондів у Німеччині, передбачає з'ясування таких питань:

- рентабельність інвестицій;
- фінансові ринки, на яких можуть працювати пенсійні фонди;
- типи активів, з якими дозволено працювати;
- пропорції, в яких вони розміщуються в інвестиційному портфелі;
- максимальне обмеження за класами інструментів;
- максимальне обмеження за індивідуальними активами;
- вимоги щодо резервування та збереження;
- гарантована мінімальна доходність;
- щоденне переоцінення портфеля.

Інвестиційна політика Німеччини спрямована здебільшого на акції та облігації. Причому реальна доходність від акцій є набагато вищою порівняно із доходом, одержаним від державних облігацій.

Згідно з дослідженням, яке виконала компанія Allianz Global investors та німецька консалтингова компанія Heubeck Feri, класичні збалансовані портфелі НПФ Німеччини не змогли захистити пенсійні фонди від значних втрат активів і їх необхідно переглянути. Представники Allianz Global investors припустили, що необхідно відійти від класичних стандартів інвестування у облігації/акції до більш динамічних активів, що сприятиме управлінню ризиками у довготерміновій перспективі. Однак ці заходи можуть бути складовою частиною стратегії управління ризиками, яка чітко розділяє оцінку ризиків, управління ризиками і контроль ризиків.

Канада. Пенсійна система Канади є трирівневою. Другий рівень пенсійної системи є найрозвиненіший, це так званий Канадський пенсійний план, який забезпечує виплати особам, які працювали на підприємствах, де діяли пенсійні плани, і роботодавці та працівники здійснювали внески до нагромаджувальної пенсійної системи.

Інвестиції НПФ Канади здійснюються в цінні папери (приблизно 48 % пенсійних активів), 44 % – в облігації і 8 % – в інші інструменти. Зазначимо, що кінець 2003 і початок 2004 р. були переломними для НПФ фондів – після декількох невдалих років, управляючи пенсійними активами змогли досягнути позитивних результатів. В період фінансової кризи НПФ Канади переглянули свої інвестиційні портфелі, а саме: зменшили частку вкладень в іноземні цінні папери, забезпечили збільшення частки вкладень активів у канадські цінні папери, зросли інвестиції в нерухомість до 7,9 % усіх активів, а також хедж-фонди, які становлять приблизно 8,7 %.

Чилі. Пенсійна система Чилі, яка існує вже понад два десятиріччя, має низку переваг. Чилі успішно здійснила перехід на нову систему, оскільки уряд підкріпив реформи зміцненням бюджетної дисципліни і знизив податки на фонд заробітної плати. Чилійська пенсійна модель – дворівнева.

Перший рівень – це обов'язкові відрахування коштів із заробітної плати працівника в один із приватних пенсійних фондів, суворо контрольованих державою. Кожен працівник формує особистий нагромаджувальний внесок, який потім стає його майбутньою пенсією. Якщо стратегія того чи іншого фонду не дає достатнього прибутку, пенсію, за певних умов, надає держава.

Другий рівень – це страхування на випадок настання інвалідності та втрати годувальника.

Чилійське законодавство, регулюючи інвестиційну діяльність НПФ, обмежило вкладення в звичайні акції – 30 % інвестиційного портфеля, при чому можуть куплятися тільки акції з погодженого урядом списку. До 1991 р. чилійським пенсійним фондам взагалі було заборонено купляти іноземні цінні папери. У Чилі один пенсійний фонд може купити не більше 7 % вартості активів, які належать одній фізичній чи юридичній особі. В одну компанію не можна вкладати більше, як 7 % активів, а один пенсійний фонд не може володіти більше, ніж 7 % капіталу однієї компанії.

У Чилі Фінансовою групою Goldman Sachs Group та брокерсько-інвестиційним банком Celfin Capital SA були розроблені похідні цінні папери для чилійських пенсійних фондів. Саме пенсійні фонди є найбільшими інвесторами в країні, які станом на кінець липня 2009 р. управляли активами на суму 102 млрд доларів. Уряд Чилі у жовтні 2008 р. дав змогу приватним пенсійним фондам, відомим як AFPs торгувати дивідендами, щоб збільшити обсяг торгів на третьому найбільшому ринку Латинської Америки.

Враховуючи ситуацію із значними рівнями ризиків на фінансових ринках, пенсійні фонди змінили свої інвестиційні портфелі. Для прикладу, аналіз недержавних пенсійних фондів у Чилі, усіх п'ять видів, які класифікують залежно від ступеня ризику та віку учасників, показали різні рівні збитків – залежно від виду інвестиційного портфеля. Фонд А, який має інвестиційний портфель з високим ступенем ризику, тобто 80 % його активів інвестовані в

акції, в період з січня – по грудень 2008 р. втратив 40 % своєї вартості, Фонд Б, який був найпопулярнішим щодо вибору інвестиційного портфелю впав на 19 %, найбільш консервативний фонд, орієнтований більше на інструменти з фіксованою дохідністю показав збитки у розмірі 0,93 %. Тобто, пенсійним фондам, під час вибору інвестиційного портфелю та напрямків інвестиційної політики, необхідно реально оцінити існуючі фінансові ризики.

Чехія. Чехія є однією із європейських країн із високим рівнем охоплення населення добровільним пенсійним забезпеченням. Третій рівень пенсійної системи Чехії функціонує вже 15 років. Він представлений добровільними НПФ. Незважаючи на фінансову кризу, кількість учасників цих установ на 1 січня 2009 р. становила 4,3 млн осіб, зросла на 8,6 % порівняно з попереднім. Що стосується інвестиційної діяльності НПФ Чехії, то на початок 2009 р. вона була такою: державні облігації – 78 %; казначейські зобов'язання – 3,4 %; депозити – 9,5 %; цінні папери ІСІ – 3,2 %; акції – 3 %; нерухомість – 0,8 %; інші активи – 2,1 %. При цьому, у структурі зведеного інвестиційного портфелю спостерігається зростання частки боргових зобов'язань та зменшення частки акцій.

Хорватія. Цікавим досвідом функціонування нагромаджувальної пенсійної системи в умовах дисбалансу економіки є пенсійна система Хорватії. Так, загальний обсяг активів цих фондів протягом 2008 р. зріс на 7,6 %. Структура активів зведеного інвестиційного портфеля на початок 2009 р. була такою: державні облігації – 70,4 %; корпоративні облігації 3,2 %; акції – 11,1 %; депозити – 2,8 %; цінні папери інвестиційних фондів – 1,9 %; муніципальні облігації – 0,4 %; іноземні цінні папери – 7,5 % інші активи – 2,7 %. Порівняно з 2006-2007 рр. спостерігається тенденція до збільшення частки державних цінних паперів у структурі інвестиційних активів і зменшення частки акцій.

Слід зазначити, що не усі країни вважають, що у період кризи пенсійним фондам необхідно дотримуватись "внутрішньої" інвестиційної політики, спрямованої здебільшого на інструменти з фіксованою дохідністю, таких як облігації, нерухомість. Так, для прикладу, уряд Бразилії виступив із пропозицією щодо скасування обмежень в акції, що дасть змогу закритим пенсійним фондам перевести свої активи у більш ризиковані інструменти з більшим потенційним інвестиційним доходом – акції приватних компаній. Діюче законодавство обмежувало інвестування в акції до 50 %; в нерухомість – 8 % портфеля; інвестиції за кордон не більше – 3 %. Таким чином, інвестиційна політика НПФ Бразилії повинна бути спрямована на: диверсифікацію ризиків, пошук нових інструментів, а також покращення зовнішнього переміщення капіталу, тобто скасування обмежень інвестицій за кордон.

Аналізуючи інвестиційну діяльність НПФ України, потрібно зазначити, що реформування пенсійної системи України, а, відповідно, – і розвиток добровільного недержавного пенсійного забезпечення, розпочався з 2004 р. Нормативно функціонування НПФ в Україні, а також їх інвестиційна політика регулюється Законом України "Про недержавне пенсійне забезпечення". Стаття 49 цього Закону передбачає загальні обмеження інвестиційної діяль-

ності з пенсійними активами пенсійного фонду, а також порядок здійснення інвестицій (рис. 1.)

Рис. 1. Диверсифікація пенсійних активів НПФ відповідно до законодавства.

Інвестування коштів НПФ відбувається в процесі управління портфелем пенсійних активів, що передбачає дотримання низки вимог та певних процедур. Серед них: формулювання інвестиційних цілей; формування інвестиційної політики; обрання портфельної стратегії; вибір інвестиційних інструментів; вимір та оцінка ефективності (дохідності) інвестування. Під час визначення інвестиційних цілей недержавного пенсійного фонду надзвичайно актуальним є дотримання двох умов. Перша – майбутніх надходжень і приросту пенсійних активів, яка має бути достатньою для забезпечення поточних фінансових зобов'язань фонду перед своїми учасниками. Під час формування інвестиційної політики необхідно враховувати:

- диверсифікацію нагромаджених інвестиційних ресурсів між різними класами та видами активів;
- врахування обмежень та нормативів інвестування, що стосуються розміщення пенсійних коштів в окремі види активів та в конкретні фінансові інструменти;
- врахування вимог, що стосуються інвестиційних характеристик окремих об'єктів інвестування.

Портфельну стратегію НПФ обирає компанія з управління активами, виходячи з інвестиційних цілей та інвестиційної політики і може бути активною або пасивною. Визначення фінансових інструментів для інвестування пенсійних коштів здійснюється компанією з управління активами згідно з обраною портфельною стратегією з урахуванням існуючих кількісних обмежень, встановлених за окремими інструментами.

Ефективний портфель має забезпечувати: найвищу очікувану доходність за заданого рівня ризиків або найнижчий рівень ризику за заданої доходності. Під час вибору об'єктів інвестування ставка робиться на три напрямки: акції, боргові інструменти і депозити. Вимірювання та оцінювання доходності інвестування (управління інвестиційним портфелем) може здійснюватися згідно з різними підходами та показниками:

- 1) за показниками доходності активів фонду, яка може бути розрахована на підставі чистої вартості одиниці пенсійних внесків за відповідні проміжки часу;

- 2) шляхом зіставлення показників рівня та динаміки чистої вартості одиниці пенсійних активів одного пенсійного фонду з відповідними показниками інших;
- 3) на підставі показників номінальної та реальної прибутковості інвестиційного портфеля пенсійного фонду.

Аналізуючи інвестиційні декларації, можна зазначити, що НПФ обирають як консервативну, так і агресивну інвестиційну політику. Вартість активів НПФ, які були інвестовані, зросла за 2008 р. на 201,1 млн грн і становила 472,4 млн грн. За період існування НПФ їх загальний інвестиційний дохід становив 76,7 млн грн. Починаючи з 2007 р., в портфелях деяких НПФ з'явилися іпотечні цінні папери, але їх частка є незначною, на кінець II кварталу 2008 р. становить близько 0,1 % за максимально можливими 40 %. Спостерігається зменшення частки акцій українських емітентів у 2008 р. на 8,3 % порівняно з попереднім. Частка банківських металів у консолідованому портфелі становила 2,4 % за можливого ліміту у 10 %.

Структура інвестицій активів НПФ у галузі економіки показує, що найбільша частка активів припадає на металургійну галузь – 23,6 %, а також на машинобудування – 23,3 %. Достатньо висока частка інвестицій припадає також на енергетичну, хімічну галузі та торгівлю. Загалом сукупний дохід від інвестування пенсійних активів збільшився з 9,7 млн грн у 2005 р., до 76,7 млн грн на кінець 2 кварталу 2009 р. Структура зведеного інвестиційного портфеля НПФ у 2 кварталі 2009 р. має наступний вигляд (рис. 2).

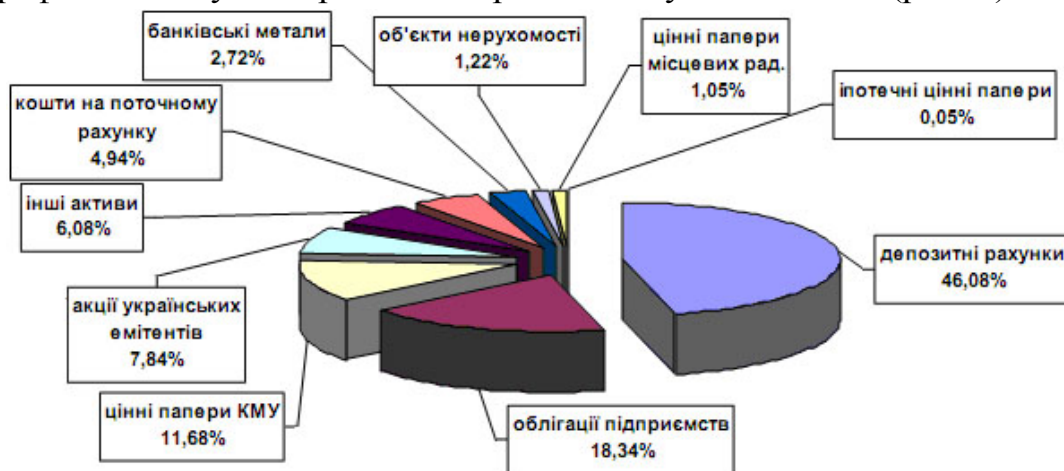

Рис. 2. Структура зведеного інвестиційного портфеля НПФ у 2 кварталі 2009 р.

У загальній структурі інвестиційного портфеля НПФ активи розподілились наступним чином:

- частка корпоративних облігацій у абсолютному виразі збільшилась до 134600,4 тис. грн., їх частка в консолідованому портфелі зменшилась з 19,7 % до 18,3 %;
- 46,1 % активів розміщено на банківських депозитах. При цьому мінімальна ставка за депозитами становить 6,0 %, а максимальна – 35 %;
- частка державних цінних паперів зросла у сукупному портфелі НПФ з 9,9 % (кінець I кварталу 2009 р.) до 11,7 % (на кінець II кварталу 2009 р.), в абсолютному виразі – 85,7 млн грн. Варто зазначити, що зросла також доходність за ОВДП до 15-16 %;
- іпотечні цінні папери займають незначну частинку інвестиційного портфеля – 0,05 %;

- дещо збільшилась частка інвестицій а акції українських емітентів з 7,2 % до 7,8 %, що може свідчити про певні позитивні зміни на фондовому ринку України.

Варто зазначити, що істотним чинником, який впливає на розмір інвестиційного доходу є можливість здійснення диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти. Сума інвестиційного доходу НПФ за II квартал 2009 р. збільшилась на 47 млн грн.

Під впливом світової фінансової кризи змінилась інвестиційна стратегія НПФ України. Аналізуючи фінансовий ринок України та діяльність НПФ, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг зазначила, що найбільше в умовах кризи втратили НПФ, які провадили "агресивну" інвестиційну політику, збільшили частку вкладень в акції українських емітентів та не дотримувались лімітів диверсифікації активів. Менше втрат зазнали НПФ, які здійснювали консервативну інвестиційну політику. У цей період спостерігається також збільшення обсягу вкладень на депозитних банківських рахунках до – 20 %, а також зростання частки державних облігацій.

Первісною метою системи НПЗ залишається соціальний захист та збереження нагромаджень її учасників. Як засвідчує досвід розвинених країн, в умовах фінансової кризи найменше потерпають фондові ринки тих країн, де функціонує потужна нагромаджувальна пенсійна система.

Отже, в сучасних умовах потрібні рішучі дії держави щодо регулювання інвестиційної діяльності НПФ, для забезпечення розвитку недержавного пенсійного забезпечення та стабільного функціонування фінансового ринку України. Основні напрямки регулювання інвестиційної політики НПФ передбачають: створення умов для інвестування коштів українських інвесторів у цінні папери іноземних емітентів; законодавче врегулювання випуску та обігу депозитарних розписок; розширення можливостей придбання депозитарних розписок інституційними інвесторами; законодавче та нормативно-правове врегулювання випуску облігацій та акцій з метою переведення в них зобов'язань емітентів, випущених у грошовій формі; врегулювання публічної пропозиції облігацій підприємств; вдосконалення законодавства щодо ринку іпотечних цінних паперів та його інфраструктури.

Для забезпечення інвестиційної привабливості фінансових інструментів потрібно прийняти закон про рейтингування, який чітко окреслить коло об'єктів рейтингування, визначить перелік випадків обов'язкового рейтингування цінних паперів, а також встановить кваліфікаційні вимоги до осіб, які надають відповідні послуги.

Література

1. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47-48. – 372 с.
2. Григоренко Є. Пенсійна реформа // Україна BUSINESS. – 2008. – № 58-59.
3. Ковальова Н. Регулювання декларування інвестиційної політики накопичувальних пенсійних фондів: напрями вдосконалення вітчизняного підходу в світлі міжнародного досвіду // Ринок цінних паперів України. – 2005. – № 3-4. – С. 53-61.
4. International Financial Services, London. – 2008. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ifsl.org.uk>
5. Міжнародний пенсійний вісник. – 2009. – Вип. 1-8. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.capitalmarkets.kiev.ua>

Бабирад М.М. Международный опыт формирования инвестиционной политики негосударственного пенсионного фонда в условиях финансового кризиса

Раскрыты особенности инвестиционной деятельности НПФ, приведена динамика изменений инвестиционных показателей и процессов, а также предложения относительно последующего развития системы негосударственного пенсионного обеспечения в Украине, особенности осуществления инвестиционной деятельности негосударственными пенсионными фондами зарубежных стран в условиях финансового кризиса.

Babirad M.M. Peculiarities of investment activity realizing bu non-state pension funds of foreign countries in conditions of financial crisis.

The article tells about the peculiarities of investment activity of non-state pension funds, shows the dynamic of changes of investment processes and also proposals as to the development of non-state pension security in Ukraine. Peculiarities of investment activity realizing bu non-state pension funds of foreign countries in conditions of financial crisis.

УДК 339.187.6 *Ст. наук. співроб. Ф.А. Важинський, канд. екон. наук – ІРД НАН України; студ. А.В. Колодійчук – НУ "Львівська політехніка"*

СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Банківське іпотечне кредитування має великий потенціал щодо забезпечення істотних якісних зрушень в економіці України, оскільки його вважають ефективною формою залучення довготермінових дешевих фінансових ресурсів для інвестування у розвиток реального сектору господарства. На сьогодні потрібно приділяти особливу увагу формуванню ефективного механізму банківського іпотечного кредитування з урахуванням особливостей інституціонального середовища України.

Важливе значення у стимулюванні іпотечного бізнесу відіграє підтримка з боку держави: бо тільки визначена державна фінансова та законодавча підтримка сприяє, по-перше, розвитку інвестиційного клімату в такій важливій сфері економіки, як будівництво, по-друге, збільшенню робочих місць, а відтак – зростанню податкових відрахувань до бюджету.

Ключові слова: кредит, банківське іпотечне кредитування, первинний іпотечний ринок, вторинний іпотечний ринок, інвестор, фінансові ресурси.

Найпоширеніша сфера діяльності банківських інститутів – посередництво у кредиті. Банківські установи виконують роль посередників між учасниками економічного обігу, які нагромаджують тимчасово вільні грошові кошти, і тими, які тимчасово потребують додаткового капіталу. Кредит як економічна категорія є виразом відносин між суб'єктами господарювання щодо надання й отримання позички в грошовій чи товарній формі на умовах поверненості, терміновості й платності. Кредит – рух вартості в інтересах реалізації певних потреб.

Кредит, залежно від суб'єктів кредитних відносин, поділяють на: національний, міжнародний; банківський, державний, міжгосподарський; виробничий та споживчий. Головним видом кредиту є банківський – кредит, який надають та отримують банки.

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі особливе місце належить дослідженням банківського іпотечного кредитування. Банківське іпотечне кредитування – це процес надання та отримання кредитів під заставу